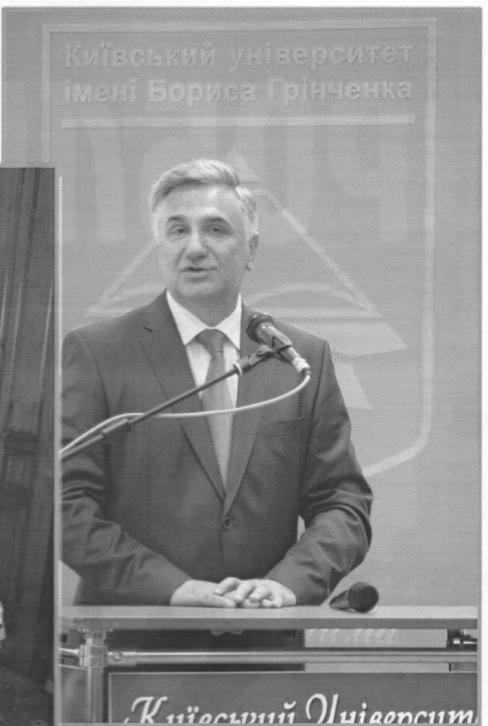

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Випуск № 84 (2015)

Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Вип. 84. – Житомир-Київ, 2015. – 356 с.

Для науковців, аспірантів, викладачів і менеджерів освітньої системи.

Редакційна колегія:

С.В.Кириленко (в.о. заступника головного редактора), Ю.В.Івженко (відповідальний секретар), Л.Ф.Бурлачук, М.Ф.Бондаренко, М.І.Бурда, М.Ф.Дмитриченко, Т.О.Дмитренко, Н.Г.Ничкало, Л.М.Паламар, О.Я.Савченко, М.Б.Євтух, М.П.Хоменко, Д.В.Чернілевський, В.П.Широчин

В основу збірника покладені матеріали наукових досліджень учасників Міжнародної науково-практичної конференції "Становлення і розвиток акмеології: теоретичні і прикладні аспекти", організованої Українською академією акмеології, Академією міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, Київським університетом імені Бориса Грінченка, Житомирським державним університетом імені Івана Франка.

Статті подано в авторській редакції.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.

Свідоцтво Серія КВ № 12814-1699Р від 1.06. 2007 р.

Збірник включено до переліку наукових видань ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з педагогічних наук. Постанова № 1-105/2 від 13.02.2008 р.

Відповідальні за випуск: О.В. Вознюк, Н.Г. Сидорчук

ЗМІСТ

Огнєв'юк В.О.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ НА РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ АКМЕОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ 8

Кузьмина Н.В.

ФУНДАМЕНТАЛЬНА АКМЕОЛОГІЯ КАК ВАЖНЕЙШИЙ РЕСУРС ПРОЦЕССА ПОВЫШЕНИЯ ПРОДУКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ 14

Чернілевський Д.В.

ПОЛІКУЛЬТУРА БЕЗ НАСИЛИЯ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ 20

Дубасенюк О. А.

АМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ОРІЄНТИР ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ 25

Лук'янова Л. Б.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС АНДРАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ 31

Антонова О.Є.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОБДАРОВАНОСТІ 36

Антонов В.М.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ХАРАКТЕР АКМЕОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНО-ОСВІТНІЙ ПІДХІД 40

Архипова С.П.

РОЛЬ ОСВІТИ В САМОВИЗНАЧЕННІ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ 44

Барановська Л.В.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ 49

Березюк О. С.

ЕТНОПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ СТВОРЕННЯ АКМЕСЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 52

Березюк Ю. В.

ТВОРЕЦЬ АКМЕСЕРЕДОВИЩА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
В. О. СУХОМЛІНСЬКИЙ ПРО РОЛЬ ПІДРУЧНИКІВ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ 56

Безпалько О. В.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ СПЕКТР МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ 60

Бобрицька В.І.

ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ 64

Вознюк А. В.

АНТРОПОЛОГІЧНАКА АКМЕОЛОГІЯ 68

Вітвицька С. С.

ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД 77

Власенко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 82

Гаврилюк С.М.

ФАСІЛІТАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОСЯГНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ 85

Галус О.М.	
АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИШІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ПІДХІД.....	89
Гайдученко Ю.О.	
ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	93
Гладкова В.М., Пожарський С.Д.	
АКМЕОЛОГІЯ І КАТАБОЛОГІЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	97
Голобородько Є.П.	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКМЕОЛОГІЇ	102
Головчук С.Ю.	
ВИХОВАННЯ АКМЕ-ЛІДЕРА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	105
Гончаренко Л.А.	
САГАЧ ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА – ПОЧЕСНИЙ ДОКТОР НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»	107
Греб М.М.	
СУЧASNІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	109
Гура О.І.	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГА	114
Гюль А.	
РАДИКАЛЬНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТУРЕЧЧИНІ У КІНЦІ ХХ СТОЛІТТЯ.....	117
Давиденко Г. В.	
УКРАЇНСЬКИЙ ІНКЛЮЗИВНИЙ ЛАНДШАФТ ТА МІСЦЕ УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА» У НЬОМУ	121
Добош О. М.	
АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	126
Єремеєва В.М.	
ПРОБЛЕМА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ОСОБИСТОСТІ У ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	131
Жаринова Е.Н.	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТА СРЕДСТВАМИ АКМЕОЛОГИЧЕСКОГО ТРЕНИНГА	134
Завацька Л.М.	
АКМЕСЕРЕДОВИЩЕ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ДІТЕЙ-СИРІТ	138
Заєць В. Г.	
СКАРБНИЦЯ АКМЕСТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	142
Іванова О. В.	
УДОСКОНАЛЕННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	144
Кабанкова О.М.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ АКМЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	148

Калаур С. М.	
АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	151
Кальба Я.Є.	
ВЧИНКОВА ПАРАДИГМА У СИСТЕМІ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	154
Караман С. О., Караман О. В.	
ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ- ФІЛОЛОГІВ УМІННЯ СТВОРЮВАТИ Й ВИКОРИСТОВУВАТИ ПРОБЛЕМНУ НАВЧАЛЬНУ ЛЕКЦІЮ	157
Качур Б.М., Грабовська Т.І., Грабовський О.В.	
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЗАКАРПАТТЯ	164
Клименко И. С.	
АКМЕПОТЕНЦІАЛ ВУЗОВ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	169
Козак Л. В.	
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД	172
Козубцов I. M.	
ОБГРУНТУВАННЯ КРИТЕРІЇВ ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСПІРАНТІВ	175
Копетчук В. А.	
РОЗВИТОК ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ В ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЦІ	181
Королюк О. М.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У КОЛЕДЖАХ	184
Косигіна О. В.	
ТҮҮТОРІНГ ЯК СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	187
Кубанов Р. А.	
АКМЕОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	192
Кузьма-Качур М.І.	
ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ДО КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	195
Лалак Н. В.	
АКМЕОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	199
Лашко М.	
ВНЕСОК М. ГРІНЧЕНКО У СТВОРЕННЯ МУЗЕЮ УКРАЇНСЬКИХ СТАРОЖИТНОСТЕЙ ІМЕНІ В. ТАРНОВСЬКОГО	202
Лопушинський І. П.	
НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА МАРІЇ ПЕНТИЛЮК – НЕПЕРЕСІЧНОГО ПРЕДСТАВНИКА КОГОРТИ ВИДАТНИХ АКМЕОСОБИСТОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я	203
Малихін О. В.	
ДИДАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	206

Малярчук О.В. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ДІСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИКА ДОСЯГНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ	211
Мартиненко С.М. ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В АКМЕСЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	214
Марченко О. Г. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИЩИХ ВІЙСКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВІАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ	219
Масловська М.В. ДУХОВНА АКМЕВЕРШИНА ІВАНА ОГІЄНКА	223
Мачинська Н.І. НАВЧАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ	226
Мельник О.Ф. АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ ВИРОБНИЦТВА ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	232
Мельниченко О.В. ТРАДИЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕТНОПЕДАГОГІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	236
Миколасенко Н.М. АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ РЕДАТОРІВ ДИТЯЧИХ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ	240
Муромець В. Г. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ І ПІДЛІТКАМИ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНИХ ВПРАВ	243
Наказний М. О. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	245
Недодатко Н.Г. КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЗАСІБ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	250
Одайник С.Ф. ПОСТАТЬ ЄВДОКІЇ ПЕТРІВНИ ГОЛОБОРОДЬКО	254
Олексенко В.П. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СУЧASNOGO ВЧИТЕЛЯ.....	258
Опольська А. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	264
Орлова О. А. ПРОБЛЕМА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ АКМЕОЛОГІЇ	267
Паламарчук Л. Б. АКМЕСЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ГРОМАДЯНИНА ТА ПАТРІОТА	270
Пинзеник О.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЇ	274

Платонова О. Г.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	278
Поясок Т.Б.	
МЕДІАОСВІТА У СУЧASNOMU ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	280
Пріма Р.М.	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО ВЧИТЕЛЯ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	284
Рибалко Л. С.	
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНИНА І ПАТРІОТА В АКМЕОЛОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	287
Романова Г. М.	
АКМЕОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО-РОЗВИВАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ	291
Сергеєва В. Е.	
ЦЕННОСТИ КАК КАТЕГОРИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ АКМЕОЛОГИИ: СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА	295
Сігаєва Л.Є.	
АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ДОРОСЛІСТЬ» У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ	299
Сімкар В.І.	
АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД ПСИХОЛОГА НА ДИТИНУ, ЯКА ПУСТУЄ	304
Сидорчук Н. Г.	
НАУКОВИЙ ДОРОБОК М.М. МИКЛУХО-МАКЛАЯ ЯК ПІДГРУНТЯ СТАНОВЛЕННЯ АКМЕОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ	309
Слюсар В. М.	
АКМЕ ЛЮБОМУДРА, ЯКОМУ ЧУЖИЙ "БАРСЬКИЙ ТОН У ФІЛОСОФІЇ"	313
Соколова І.В.	
АКМЕОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ, АКМЕОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ, АКМЕОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ТРИКУТНИК	318
Фруктова Я. С.	
МАС-МЕДІА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ АКМЕ-ОСОБИСТОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	323
Хоружа Л.Л.	
РОЗВИТОК АКМЕОЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗАННЯ МОРАЛЬНИХ ДИЛЕМ	329
Чернуха Н. М., Желанова В. В.	
ПРОФЕСІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК АКМЕОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН	333
Чубук Р. В.	
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ	337
Чумак Л. В.	
АУТОПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	342
Шарненкова Т. О.	
ДОПОМІЖНІ ФОРМИ САМООСВІТИ ВЧИТЕЛІВ У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТ.....	346
Яворська С. Т.	
ПСИХОЛОГО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ГРАМОТНОГО ПИСЬМА	350

Література:

1. Вакуленко В.М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусії, Росії (порівняльний аналіз). Автореферат, 2008.
2. Деркач А.А., Орбан Л.Э. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности – М., 1995. – 208 с.
3. Деркач А.А., Зазыкин В.Г. Акмеология: учеб. пособие. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
4. Драч І.І., Драч І.М. Акмеологічний підхід до підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації. //Нові технології навчання. – К: 2000. – випуск 28. – с. 61-65.
5. Курлянд З.Н., Осипова Т.Ю., Гурін Р.С. та ін.. Теорія і методика професійної освіти: навчальний посібник за ред.. З.Н. Курлянд. – К.: знання, 2012. – 390 с.

УДК 37.043.1

O. V. Мельниченко,

кандидат історичних наук, доцент,

член-кореспондент Української Академії Акмеології

(Київський університет ім. Грінченка)

ТРАДИЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕТНОПЕДАГОГІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються сутність та зміст традицій гендерного виховання в українській педагогіці. Подано результати аналізу науково-педагогічних джерел та досвіду гендерного виховання у вищій школі.

Ключові слова: традиції гендерного виховання, українська педагогіка, гендерний підхід у вихованні та навчанні.

Рассматриваются сущность и содержание традиций гендерного воспитания в украинской педагогике. Представлены результаты анализа научно-педагогических источников и опыта гендерного воспитания в высшей школе.

Ключевые слова: традиции гендерного воспитания, украинская педагогика, гендерный подход в воспитании и обучении.

Essence and content of traditional gender education in Ukrainian pedagogy. The results of the analysis of scientific and pedagogical sources and experience of gender education in high school.

Keywords: traditions of gender education, Ukrainian education, the gender approach in studying and upbringing.

Для створення умов рівноправного розвитку особистості у вищому навчальному закладі та підготовки студентів до професійної діяльності необхідні радикальні зрушення в гендерній соціалізації дітей та юнацтва, які вимагають відмову від диференційованого, обмежувального підходу до виховання дитини залежно від статі та традиційних очікувань на користь особистісного, індивідуального розвитку людини.

Гендерний підхід у вихованні та навчанні пов'язаний з посиленням протиріччя між відтворюванням патріархальних стереотипів у взаємодії статей і реальними трансформаціями гендерних відносин у сучасному суспільстві. У цьому зв'язку виникає необхідність дослідити традиції гендерного виховання в українській етнопедагогіці та їх використання у сучасній вищій школі.

Сьогодні метою гендерного виховання маєстати створення умов для формування егалітарної свідомості, вільної від гендерних стереотипів і відповідальної за свої особистісні взаємини в соціумі.

Гендерне виховання конструюється на основі аналізу моделей гендерних взаємовідносин, що розвиваються та трансформуються в суспільстві. Гендерне виховання виходить із того, що людина не є абстрактним створінням, нейтральною цілісністю, а існує як жінка або чоловік, у їхній рівноправності, самовираженні та самоствердженні, що є найважливішим в соціальних орієнтирів у всіх сферах життя демократичного суспільства.

Нажаль, ускладнення процесу впровадження гендерного знання в освіту пов'язано сьогодні з дією наступних факторів:

відсутність чіткої державної програми розвитку гендерного компонента в освіті
неготовність суспільства до сприйняття гендерних проблем як дійсно актуальних
обмеження гендерної проблематики жіночою темою

відсутність освітніх програм, методичного забезпечення, кваліфікованих кадрів з гендерної проблематики [1, с. 229]

Зазначені фактори із залізною об'єктивністю демонструють той факт, що на їх подолання є необхідним ще не одно десятиріччя педагогічного пошуку. Особливо це стосується неготовності суспільства до сприйняття гендерних проблем як дійсно актуальних та необхідності подолання гендерних стереотипів.

Однак, знайомство з історією української етнопедагогіки демонструє приклади як співзвучних сучасності думок щодо гендерного виховання, так і видатну роль жінки в історії української культури та освіти. Якщо звернутися до історії жіночої освіти в Україні, то вона демонструє сталі зв'язки свого розвитку з процесами, що відбувалися в європейському культурному просторі. Цьому є певні свідчення історичних джерел.

Думка про заснування першого закладу освіти для дівчат на теренах нашої країни відноситься до дуже віддалого минулого. 900 років тому старша дочка Великого Київського князя Всеvoloda Ярославовича Анна під державним покровительством свого батька, перша на Русі відкрила дівоче училище при Андріївському жіночому монастирі в Києві. У 1086 році, за свідченням літопису, благочестива княжна, зібравши молодих дівчат, навчала їх письму, ремеслам, співу й іншим корисним заняттям, щоб з юності прищепити розуміння Закону Божого та працьовитість. Це було перше жіноче училище такого типу в Європі.

Між тим діяльність Анни не була на Русі явищем унікальним. У XII столітті нерідко відкривались монастирські школи, засновниками яких були жінки князівського роду. Все навчання в монастирях було підпорядковане підготовці жінки до виконання її основної функції - бути гідною дружиною, матір'ю, господинею. Тут також навчали латинській мові, давали елементарні відомості з історії, географії, арифметики, міфології, знайомили з Біблією, привчали до шляхетного поводження в товаристві. Молоді жінки вчилися танцювати, грати на лютні чи клавесині, підтримувати бесіду на визначену тему, їх знайомили з основними правилами ведення домашнього господарства.

Отже, можна зазначити, що в епоху середньовіччя освіченість жінок-дворянок була кращою ніж чоловіків-лицарів. В деякій мірі це пояснюється тим, що церква намагалася вплинути на світських феодалів через їхніх дружин, які виховувалися в монастирях в дусі релігійності. Недарма серед приданого дівчини з багатої родини обов'язково були книги релігійного змісту.

Багато руських княгинь займались переписуванням книг. Так, дочка полоцького князя Святослава Всеславича Предслава, постриглась у черниці під іменем Єфросинії, "почала книги писати своїми руками". У відкритій нею школі при Софіївському соборі Полоцька вона навчала грамоті малолітніх дівчат. Звичайно, це ще не говорить про створення в Київській Русі в XI-XII столітті системи шкільної освіти в цілому та жіночої освіти зокрема. Проте, навіть в ті часи багато освічених жінок вже мали свої домашні бібліотеки, цікавились різними науками та ремеслами.

До наших днів дійшла слава княгині Євпраксії-Зої (дочка Мстислава Володимировича і онучка князя Мономаха). У 1112 році вона вийшла заміж за візантійського імператора Іоана Компела й під час коронації прийняла ім'я Зоя. Ще молодою князівною вона зацікавилась медициною, а в Греції поглибила свою медичну освіту і стала автором першого медичного наукового трактату "Алімма"(масті). Ця книга і сьогодні зберігається в Бібліотеці Медичі у Флоренції.

У 1536 році княгиня Олена Чарторийська-Горностай організувала школу в заснованому нею Пересопницькому монастирі і, до речі, така благочинна діяльність була характерною для багатьох заможних українських жінок, які вже на той час розуміли необхідність розвитку вітчизняної освіти.

У 1615 році Київське братство та осередок учених при Києво-Печерській лаврі на чолі з архімандритом лаври Єлисеєм Плетенецьким заснувало школу, що стала родоначальницею першої вищої школи нашої країни – Києво-Могилянської Академії. Її відкриття безпосередньо пов'язане з іменем Єлизавети (Галшки) Гулевичівни, дружини мозирського маршалка Стефана Лозки. Це була освічена, інтелігентна жінка. 15 жовтня 1615 року при численних поважних свідках Гулевичівна урочисто вписала в київські "городські книги" свій фундуш (дарування), за якими її спадкова земля в Києві на Подолі переходила у власність братства, "на монастир і на школу дітям - як шляхетським, так і міщанським". При цьому вона бажала бачити школу, призначену "всім благочестивим християнам, духовним і світським, всякого звання і стану". Вона ж "палаючи побожною ревністю до віри грецької подарувала київському братству садибу на Подолі під монастир (згодом Богоявленський)".

Документи, архівні матеріали яскраво свідчать про те, що саме передові сили суспільства, а не держава, піклувались про розвиток жіночої освіти в Україні. Гідні подиву й пошани самовіддані спроби жінок-просвітительок піднести освіту жінки на необхідний для суспільства рівень. Серед них славні імена Софії Русової, Христини Алчевської, Наталії Кобринської, Олени Пчілки, Людмили Старицької-Черняхівської та багатьох, інших.

Свого часу С.Русова, дискутуючи з проблеми спільногого навчання хлопчиків і дівчаток з відомим американським вченим С. Холлом, зазначала:

"Коли з дитинства дітей ведуть спільно - і дівчата, і хлопці у спільній праці і спільних іграх та розвагах звикають до товаришування, тоді в юнацькому віці це товариство не стає для них чимось незвичайним, і по всіх школах, де спільне навчання поставлено з великою увагою взагалі до психології учнів, там воно дає найкращі наслідки – зближує обидві статі, ставлячи взаємини на певний шлях спільної праці, прагненнями до одної загальної мети... Спільне навчання потребує перед усім: 1) свідомих вихователів, віддаючих своїй праці, вихователів, що розуміють психіку учнів і учениць, що мають довір'я до учнів; 2) виховання і навчання у школах для обох статей обов'язково треба проводити з уважливою індивідуалізацією; 3) треба, щоб батьки в родинному житті дотримувалися тих самих принципів, якими керується школа, установлюючи відносини між учнями взагалі, не поділяючи їх на хлопців і дівчат, і ставлячи до них однакові вимоги, що відповідають їх фізичним та інтелектуальним силам. Бажано, щоб і найближче громадянство ставилося до спільногого навчання, можливо, з більшим розумінням справи і співчуття до неї" [2, с. 318].

Переконливими і справедливими сьогодні є слова Макаренка щодо підвищення уваги громадськості до гендерних засад сімейного виховання, необхідності подолання стереотипу "Все в руках жінки": "Ми занадто багато експлуатуємо жінок. В комуні я добився, щоб там не було експлуатації дівчат, а у житті я бачу, що ще ні. Особливо я задумався над цим питанням недавно, коли до мене прийшла одна жінка... Вона бачить, що справжнього жіночого звільнення немає. Тут пережиток капіталізму сидить глибоко в нас... Експлуатуємо не тільки працівника-жінку, але й люблячу нас людину". До цих думок Макаренка можна додати, що сьогодні певною мірою сім'я вже перестає бути "батьківською", а жінка користується такими ж правами як й чоловік [3].

А.Макаренко схвалював дії батьків, які залучають синів до домашніх справ, щоб полегшити становище жінки в сім'ї. Прагнення допомогти матері в домашньому господарстві розвивають у хлопчика благородство, повагу до жінки: "...той, хто здатний ставитись до жінки спрощено і з безсоромним цинізмом, не заслуговує довір'я як громадянин: його ставлення до загальної справи буде також цинічним, йому не можна довіряти до кінця" [3].

Гуманістичні установки В.Сухомлинського щодо гендерного виховання підлітків та юнацтва, формування дитячих уявлень про мужність, жіночість, побудову педагогічного процесу на засадах рівності, егалітарності, подолання педагогами гендерних стереотипів тощо ї сьогодні є найактуальнішими у формуванні гендерної культури дітей. Його науково-практична спадщина містить ідеї та рекомендації щодо розв'язання проблеми гендерної соціалізації, надзвичайно важливі для змісту освіти та виховання, які ґрунтуються на неупередженому ставленні до особи, її пошануванні незалежно від статевої належності: "Як вогню бійтесь, щоб дівчатка відчували: ми – слабкіші, наша доля – підкорятися. Хлопчиків саме ї надихає те, що поруч з ними – дівчатка. Заплакати від того, що важко, саме тому ї соромно, що поруч – дівчинка. Але все-таки її місце у військовій грі особливе. Найважчі роботи виконують чоловіки. Та тільки чоловік виявить слабкість – жінка відразу замінить його, покаже, на що вона здатна". "Щоб уміти по-справжньому, по-чоловічому любити, треба бути людиною сильної волі. Це, звичайно, потрібно однаковою мірою й дівчині, й хлопчикові..." [4, с. 654].

Існують думки В.Сухомлинського щодо виховання дівчаток: "По-перше, треба, щоб кожна дівчинка виховувалася самобутньою і яскраво вираженою особистістю, щоб усім без винятку дівчаткам нестерпною була думка лишатися непомітною, пасивною, слабовільною. Орієнтація дівчинки-жінки на активну участь у суспільному виробництві, а не на пасивну роль домашньої господарки, на пасивне обмеження сфери її діяльності доглядом за дітьми – ось що дуже важливо в тому загальному тоні, який має характеризувати духовне життя школи. Бути матір'ю, бути вихователем дітей – горда й почесна місія, але коли тільки цим обмежиться діяльність жінки – вона буде залежною істотою. Тільки яскрава життєва мета дає жінці духовну силу, яка робить її володарем і повелителем у сфері почуттів" [5, С.350].

В.Сухомлинський з досвіду своєї школи виводить необхідні моменти для розвитку особистості: "для розвитку особистості дівчинки потрібно, щоб дівчата брали участь у всіх видах діяльності, де успіх забезпечують сила волі, наполегливість, де порівнюються сили, витривалість, стійкість, безстрашність хлопчиків і дівчаток, ... де йде глибоке й приховане інтелектуальне змагання між ними... Треба так організувати діяльність колективу, щоб не було спеціально чоловічих і спеціально жіночих видів діяльності (це, однак, не означає, що й найважчую фізичну працю мають ділити хлопці і дівчата)" [6, с.254]. Крім того, В. Сухомлинський відмічає, що не повинно бути таких трудових відносин, щоб дівчатка обслуговували хлопчиків і звикали таким чином до ролі домогосподарки. Те, що треба робити в домашньому господарстві, однаково вміло й старанно повинні робити чоловіки і жінки. Якщо і є такий розподіл в самообслуговуванні, то він має бути тимчасовим: сьогодні хлопці виконують одну роботу, завтра – іншу.

Треба організувати колективну діяльність так, щоб живі справи дівчаток і хлопців були емоційно насичені, пробуджували у дівчаток яскраву моральну оцінку того, що їх оточує, що вони роблять. Отже, завданням школи є зробити так, щоб жінки не ставали освіченими, інтелектуально багатими рабинями [7, с.149-157].

Узагальнюючи ідеї виховання хлопчиків та дівчаток, акумульовані української етнопедагогікою, можна дійти висновку, що вони ґрунтуються на засадах гендерного паритету, оскільки наголошують на тому, що:

- немає статево відповідних видів людської діяльності, засвоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності;
- і чоловік, і жінка відіграють однаково важомі ролі в сім'ї та вихованні дитини;
- хлопчики і дівчатка, чоловіки і жінки мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями та навичками, кар'єрного росту;
- у вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв на майбутнє. Майже всі професії дорослих можуть здобувати як дівчата, так і хлопці;
- неприпустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє тощо. Хлопчики і дівчатка мають багато подібного і небагато відмінного;
- важливо розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево типізованим очікуванням: їх прийняття може обмежити особисте життя;
- важливо підтримувати дружнє співіснування статей в гендерно-нейтральному вихованні.

Хлопчики та дівчатка можуть бути друзями і поважати один одного. Вони мають отримати рівнозначне виховання на базі однакових статевих ролей, включення в однакові види діяльності [7, с.152].

Отже, підбиваючи підсумки, можна сказати, що для рівноправного людського розвитку потрібні радикальні зрушенні в гендерній соціалізації дітей та юнацтва. Для цього необхідно відмовитися від диференційованого, обмежувального підходу до виховання дитини залежно від статі, від статево відповідних традицій очікувань на користь особистісного, індивідуального розвитку людини.

Література

1. Дороніна Т.О. Теоретико-методологічні засади гендерної освіти та виховання учнівської молоді / Т.О. Дороніна. – Кривий Ріг: «Видавничий Дім», 2011. - С. 228-233.
2. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. – К.: Либідь, 1997. – Кн.2. – 318 с.
3. Макаренко А.С. Педагогічні твори: У 8 т. – М.: Педагогіка, 1983
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад.школа, 1983. – Т.1. – С.654.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад.школа, 1983. – Т.3. – С.350.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад.школа, 1983. – Т.3. – С.356.
7. Руденко Н.В. Впровадження гендерного підходу в систему вищої освіти / Н.В. Руденко // педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі. – 2009. – С. 149 -157.

Науково-педагогічне видання

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Випуск № 84

Комп'ютерна верстка і набір: О.В. Вознюк

Надруковано з оригінал-макета авторів

Підписано до друку 04.05.15. Формат 60x90/16. Папір
офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 40.9. Обл. вид. арк. 43.0. Наклад 100.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

Віддруковано з оригіналів замовника.

ФОП Корзун Д.Ю.

21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Тел.: (0432) 69-67-69, 603-000.

e-mail: info@tvoru.com.ua, http://www.tvoru.com.ua

